

György, Gyurkovics Mária, Kerpely Jenő, hogy csak a ma is ismert, nagy neveket említsem az összesen 143 rendezvény szereplői közül.

A háború után azonnal felvetődött a kör újrászervezésének gondolata. Az általános szegénység közepette azonban már nem tudott funkcionálni: tagdíjat nem szedhetett, nem volt kitől. Az 1946-ban létrehozott szabadművelődési felügyelőséggel közösen rendeztek még ugyan néhány hangversenyt, de ehhez a Liszt Ferenc Kör inkább csak a nevét adta. A kör szerepkörét egyébként az Országos Filharmónia vette át. A tisztségviselők sorra lemondtak, legutoljára — 1949. január 4-én — a pénztárnok, Korányi Lajos is, aki most — életének kilencedik évtizede felé közeledve — úgy véli: „A kör nem oszlott fel, hiszen ehhez az alapszabály szerint a közgyűlés határozata szükséges. Most Csipkerózsika-álmát aluszza, és egyszer majd újra felébred.” Sokan vagyunk, akik várjuk ezt a pillanatot.

Dr. Gál Zoltán

175 éve született Asbóth Sándor

Az 1848—49-es magyar szabadságharc vérbé fojtása után az osztrákok bosszúja elől sok ezer honvéd-tiszt, tiszthelyettes és kőzkatona menekült külföldre. Az emigránsok közül körülbelül ezren részt vettek az 1850—1860-as esztendőök nemzeti főlzabadoító harcaiban és fölkeléseiben: Olaszországban, Lengyelországban, Kubában. Igen jelentős számban álltak az észak-amerikai rabszoldga-felszabadoító polgárháborúban Lincoln elnök zászlója alá. Az utókor méltán nevezi e hős katonákat internacionalista harcosoknak, hiszen a haladásért küzdöttek szerte a világban, más nemzetek függetlenségéért hullatták vörüket; sokan hősként haltak vagy megrokkantak. Nem kevés azon magyar harcosoknak a száma, akiket a befogadó ország nemzeti hősként tisztel mind a mai napig. Ezek közé tartozik Asbóth Sándor negyvennyolcas honvéd-tiszt is, aki az emigrációba szakadt magyarok közül a legmagasabb katonai rangra emelkedett: az Egyesült Államok altábornagyává!

Százhetvenöt esztendeje, 1811. december 18-án született Keszthelyen. Az Asbóth család ősei angol erdetűek voltak. A dédnagyapa Thököly Imre kuruc vezér udvari káplánjaként szolgált, nagyapja Sopronban lelkeszkedett, édesapja pedig előbb Késmárkon, majd a híres keszthelyi Georgikonban tanított; az utóbbinak jó néhány esztendeig igazgatója is volt.

Asbóth Sándor a selmecbányai akadémián szerzett mérnöki képesítést. A temesvári építési hivatalban dolgozott, majd részt vett a Széchenyi István kezdeményezésére megindult folyamatszabályozási munkákban és a Lánchíd építésében.

Az 1848-as szabadságharc kitörése után önként jelentkezett a honvéd hadseregbe. Mérnök-kari tisztként vett részt a délvidéki harcokban. Hősiesen küzdött Szenttamás ostrománál, Kápolnánál és Nagysallónál. 1849 áprilisának végén a Honvédelmi Minisztérium tábornokari osztályához vezényelték. Kossuth Lajos kormányzó elnök is fölfigyelt a szilárd jellemű, művelt Asbóth őrnagyra, s őt bizta meg a kormányzó híval katonai osztályának vezetésével. 1849. július 16-án alezredessé léptették elő. Kossuth Lajos szárnysegédjeként mindvégig kitarott szeretett kormányzója mellett. Amikor a lemondott Kossuth Arad várából Damjanich tábornok kocsiján elmenekült, Asbóth alezredes ült mellette.

Az emigrációban is a magyar szabadságharc legfőbb polgári vezére mellett maradt, szárnysegédként. Követte Kossuthot Viddinbe, a kisázsiai Kiutahiába, majd az amerikai Mississippi hajó fedélzetén (Kos-

suth Gibraltárnál kiszállt, s Angliába utazott) az Egyesült Államokba hajózott számos emigráns társával. 1851. november 10-én New York-ban szálltak partra.

Asbóth Sándor hamarosan folyamodványt adott be, hogy megkapja az amerikai állampolgárságot. Mérnökként helyezkedett el: előbb építésként kereste kenyerét, majd a nyugati államokban bányamérnök-ként. Kossuth Lajos amerikai útja során Asbóth minden összekötöttesé mozgósította, hogy a közvéleményt a magyar ügy mellé állítsa. A kormányzó a 221 napos amerikai körúton befolyt pénzből hateret lőfegyvert vásárolt, s két hadiüzemet is főszereltesett: lőszergyárat Horningvilleben, s sziggyártó üzemet Weawertownban. Az amerikai magyar hadianyaggyártás főfelügyelőjévé Kossuth Asbóth alezredest, volt hadsegédjét nevezte ki.

Amikor nyilvánvalóvá vált, hogy az amerikai kormány nem tesz kedvező lépéseket a magyar ügy érdekében, Asbóth Sándor visszatért a mérnöki tervezőasztalhoz. New Yorkban egy acélöntödét létesített (a korabeli leírások szerint saját újítása alapján), de vállalkozótársa megszökött az üzem tőkéjével. A balul végződött ipari vállalkozás után Asbóth nem vesztette kedvét, mert mérnöként már nevet szerzett magának. New York város tanácsa őt bízta meg az óriási település rendezési tervének elkészítésével. Asbóth Sándor elképzelései szerint épült fel a Manhattan-félsziget metropolisza, a híres Central Park és a Washington Heights is. Terveiről még 1935-ben (!) is elismeréssel nyilatkoztak a chicagói világkiállítás szakemberei. A New York-i rendezési terv elkészítése után Asbóth Sándor tanulmányi társulatot létesített az aszfaltburkolások olcsóbb és időállóbb anyagokkal való helyettesítésének kikísérletezésére, ám a história közbeszólt: 1861-ben kitört az észak-amerikai polgárháború.

A roppant képzett, haladó gondolkodású mérnök tisztán önként jelentkezett az északi hadseregbe. John C. Frémont tábornok, Lincoln hadseregszervezőjének vezérkari főnökévé nevezték ki ezredesi rangban. Frémont vezérkarában egész kis magyar kolónia szolgált, hisz Asbóthon kívül Fiala János ezredes mérnök-kari főnöként, Wagner Gusztáv ezredes tüzérségi parancsnoként, Zagonyi Károly őrnagy testőr-parancsnokként, Albert Anselm ezredes és Keményfi János kapitány pedig hadsegédként szerzett becsületet a magyar névnek.

Az amerikai hadtörténetírás a polgárháború egyik legnagyobb hőseként tartja számon Asbóth emlékét — és méltán. Részt vett az északiak szinte minden jelentősebb hadműveletében. Frémont tábornok seregében kívül Hunter és Curtis tábornokok alárendelteként is bizonyította kivételes katonai talentumát. Kitént Missouri és Arkansas államok birtoklásáért folytatott hadműveletekben mint dandárparancsnok. Az Asbóth-dandár foglalta el — véres harcok után — Bentonville-t és Fayetteville-t.

1862-ben az arkansasi Pea Ridge mellett vívott ütközetben is győzelemre vezette katonáit, de a csatában megsebesült. Az amerikai Kongresszus hősi helytállásáért dandártábornokká nevezte ki. Missouri és Arkansas államok elfoglalása után Kentuckyba, majd Floridába vezényelték egységét, s 1863-ban kinevezték a nyugat-floridai katonai körzet parancsnokává. A floridai Marianna helység mellett lezajlott csatában Asbóth tábornok ismét megsebesült: bal karját két golyó érte, egy lövedék pedig az arccsontjába fúródott. Fejsérülése borzalmas fájdalmakat okozott néki, ám az Egyesült Államok szolgálatában maradt a polgárháború végéig. Kivételes érdemeinek elismeréseképpen a Kongresszus altábornaggyá léptette elő, s 1866-ban kinevezték az Egyesült Államok argentinai nagykövetévé.

Az argentin fővárosban: diplomataként azon fáradozott, hogy kibékítse a háborúban álló feleket. Ugyanis Argentína (és a vele szövetségben álló Uruguay és Brazília) harcban állt a kis Paraguajjal. Buenos Airesben találkozott Csetez Jánossal. Bem tábornok egykori tábornoki főnökével, aki argentin felesége révén szintén itt telepedett le, és megalapította az argentin katonai akadémia térképészeti intézetét. (Ma Csetez János az egyetlen magyar hazánkfi, akinek szobra áll Dél-Amerikában, Buenos Airesben!)

Asbóth Sándort egyre jobban kínozta a fejébe fúródott lövedék miatti krónikus fejfájás. A leghevesebb sebészekhez ment panaszával (még a párizsi Nelaton professzorhoz is elutazott), ám korának orvostudományja nem tette lehetővé a kockázatmentes műtétet. Hosszú szenvedés után 1868. január 21-én állomáshelyén, Buenos Airesben érte a halál. Az ottani angol katonai temetőbe helyezték végső nyugalomra a magyar szabadságharc és az amerikai polgárháború katonáját. A Nacional Argentína című újság 1868. január 23-i számában tudósítást jelent meg az Egyesült Államok argentinai nagykövetének temetéséről. A korabeli újságírók kiemelték, hogy „A temetés nagy katonai pompával, díszsereggel, sortűzzel, ágyúdörgéssel zajlott le. Argentína népe és kormánya nemzeti gyászal búcsúzott a béke tábornokától. A zászlók a hadihajókön és a csatatereken is felárborca csereszve adták hírül a veszteséget.”

Asbóth Sándor, a magyar szabadságharc alezredese, az Egyesült Államok altábornagya ma is az argentin fővárosban nyugszik. A Dél-Amerikába szakadt magyarok fáradhatatlan kutatója, Szabó László adott hírt róla, hogy sírköve ledőlt, s a Buenos Aires-i angol kerítés mellett hever a földön. Illó volna, ha államunk helyrehozná a hős katonatiszt síremlékét, hisz élete végéig magyarnak vallotta magát és egész életében a haladás zászlója alatt tette azt, amit tennie kellett a népek szabadságáért!

Kálmán Gyula

Irodalom: Bogáti Péter: Flamingók Új-Budán. Kossuth Könyvkiadó, 1979. 312. old.; Bogáti Péter: Őrnagy úr, keressen magának elcsúszott Regény Zagonyi Károlyról. Móra Könyvkiadó, 1978. 161—162. old.; Bona Gábor: Tábornokok és törzstisztek a szabadságharcban 1848—49. Zetenyi Kiadó, 1983. 94. old.; Ezernyolczaznegyvenyoic Az 1848/49-i magyar szabadságharc története képekben. Szerkesztették: János Mór, Brody Sándor, Rakosi Viktor. Bp. 1898. 272. old.; Magyar Életrajzi Lexikon, Akadémiai Kiadó, I. kötet. 1967. 58. old.; Magyarország hadtörténete I. kötet. Főszerkesztő: Liptai Ervin. Zetenyi Kiadó, 1985. 574—578. old. (Sajnos a kötetben Asbóth Sándor és bajtársa Zagonyi Károly fényképét összeváltatták!); Szabó László: Asbóth, az eltelejtett szabadsághős. In: Magyar múlt Dél-Amerikában 1519—1900. Europa Könyvkiadó, 1982.